

Asia: VN/1960/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi ulkomaalaislain muuttamisesta (perheenyhdistäminen)

Lausunnonantajan lausunto

Millaisia näkemyksiä teillä on vähimmäisikävaatimuksesta?

Luonnoksessa ehdotetaan 21 vuoden vähimmäisikää koskevan edellytyksen käyttöönottamista puolison ja puolison rinnastettavan perheenyhdistämisen edellytyksenä. Vähimmäisikävaatimusta sovellettaisiin kaikkien oleskeluluvalla Suomessa oleskelevien perheenyhdistämiseen. Vaatimusta ei sovellettaisi perheenkokoajana toimivaan Suomen kansalaiseen myönnettäessä oleskelulupa tämän puolisolle.

Neuvoston direktiivin 2003/86/EY eli ns. perheenyhdistämisdirektiivin 4 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat vaatia vähimmäisikää kotoutumisen varmistamiseksi ja pakkoavioliittojen estämiseksi. Direktiivi ei kuitenkaan mahdollista vähimmäisiän vaatimista ainoastaan perheenyhdistämisen tiukentamiseksi, mikä nyt käsillä olevassa hallituksen esityksessä on päällimmäisenä tavoitteena.

Esitetyllä tiukennuksella ei ole käytännössä merkitystä pakkoavioliittojen estämisessä. Näihin voidaan puuttua muillakin keinoin, kuten perheenkokoajan ja hakijoiden haastatteluilla, mitkä ulkomaalaislaki nykyäänkin mahdollistaa ja mitkä ovat perheenyhdistämisessä jo nykyäänkin pääsääntö. Lisäksi, perhesideperusteinen oleskelulupa myönnetään aina ensin yhdeksi vuodeksi eli myös jatkolupaa myönnettäessä perhesiteen laatu ja olosuhteet tulevat tarkastetuksi ja jokainen hakemus uudelleen käsitellyksi, yksilöllisesti.

Nuorena oleskelulupaa hakevat puoliset ovat esityksen mukaan tyypillisesti opiskelijoiden puolisoita. Ehdotusta perustellaan sillä, että tiukennuksen myötä nuoret puoliset saapuisivat jatkossa omilla perusteillaan eikä riippuvaisena toisen oleskeluluvasta. Myös opiskelijoiden perhe-elämän viettämisen estäminen on kuitenkin syrjivää ja (väistämättä) vähentää Suomen houkuttelevuutta. Vain harvalla opiskelijan puolisollla on mahdollisuutta luoda omaa oleskelulupaperustetta etenkin ulkomailta käsin.

Oikeus perhe-elämään on turvattu perustuslain 10 §:ssä ja Suomea velvoittavissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa (EU:n perusoikeuskirja 7 artikla, EIS 8 artikla, KP-sopimuksen 17 ja 23 artiklat). Perustuslain 6 § 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa iän perusteella. Ehdotettu lainmuutos on syrjivä ja perustuslain vastainen. Ehdotus asettaisi alle 21-vuotiaat eriarvoiseen asemaan perustavanlaatuisen perusoikeuden (oikeus perhe-elämään) toteutumisen suhteen ainoastaan iän perusteella. Ikään liittyville rajoituksille tulisi esittää hyväksyttävä peruste ja tämän hyväksyttävän perusteen tulisi olla ”asiallisessa ja kiinteässä yhteydessä lain tarkoitukseen” (PeVL 44/2010), mikä ei nyt käsiteltävänä olevassa ehdotuksessa toteudu. Ehdotus ei täytä myöskään perusoikeuksien rajoitusedellytyksiä, kuten suhteellisuusvaatimusta.

Lakiin olisi aivan vähintäänkin lisättävä maininta poikkeamismahdollisuudesta.

Vähimmäisikävaatimus ei voi olla ehdoton vaan jokainen hakemus tulisi tutkia yksilöllisesti tältäkin osin. Myös Euroopan komissio on tiedonannossaan perheenyhdistämisdirektiivin soveltamista koskevista ohjeista (KOM 2014(210)) todennut, että jäsenvaltioiden on vähimmäisikää soveltaessaan arvioitava kunkin hakemuksen olosuhteet tapauskohtaisesti.

Millaisia näkemyksiä teillä on toimeentuloedellytyksen asettamisesta alaikäiselle perheenkokoajalle?

Luonnoksessa ehdotetaan, että alaikäisen kansainvälistä suojelua saavan henkilön perheenjäsenen, käytännössä huoltajan, oleskeluluvan edellytykseksi asetettaisiin toimeentuloedellytys – lukuun ottamatta pakolaisaseman saaneita. Muutos tarkoittaisi palaamista viime vaalikautta edeltäneeseen oikeustilaan huomioiden Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisut.

Ehdotus loukkaa YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa turvattuja lasten perustavanlaatuisia perus- ja ihmisoikeuksia ja on lapsen edun vastainen. Ehdotuksessa ei ole myöskään riittävästi huomioitu perusoikeuskirjan 24 artiklan luomia velvoitteita. Ehdotus myös asettaa kansainvälistä suojelua saaneet lapset eriarvoiseen asemaan sen perusteella tunnistetaanko pakolaisasema.

YK:n lapsen oikeuksien komitea on kesäkuussa 2023 antamissaan suosituksissa Suomelle (CRC/C/FIN/CO/5-6) esittänyt vakavan huolensa Suomen käytännöistä liittyen yksintulleiden lasten perheenyhdistämiseen (ml. lainsäädännöstä ja tulovaatimuksista johtuvat esteet). Komitea muun muassa kehottaa, että Suomen tulisi myöntää turvapaikka kaikille yksintulleille ja poistaa perheenyhdistämisen esteet, jotta perheenyhdistäminen olisi mahdollinen kaikille pakolaisille ja turvapaikkaa hakeville lapsille, ilman syrjintää.

Viime hallituskaudella tehty muutos lainsäädäntöön, jolla toimeentuloedellytys poistettiin kansainvälistä suojelua saaneilta alaikäisiltä perheenkokoajilta, vahvisti lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa ja edisti lasten yhdenvertaisuutta – niin eri suojelustatuksen saaneiden lasten kuin toisaalta vähävaraisten perheiden ja varakkaiden perheiden lasten yhdenvertaisuutta.

Muutos varmisti suojelua saaneiden lasten oikeutta perhe-elämään mahdollisimman täysimääräisesti ja niin, ettei perhe-elämä esty yksinomaan toimeentuloedellytyksen vuoksi. Onhan ilmeistä, että on perusteetonta edellyttää alaikäiseltä perheenkokoajalta toimeentuloedellytyksen täyttämistä – tilanteessa, jossa luvan hakijalla, joka tyypillisesti on hänen huoltajansa, ei ole työnteko-oikeutta Suomessa taikka oleskelulupaa Suomeen ja mahdollisuutta hänelläkään toimeentuloedellytystä täyttää.

Nyt esitetty tiukennus, eli viime vuonna voimaan tulleen aivan välttämättömän lainmuutoksen poistaminen on jyrkässä ristiriidassa YK:n lapsen oikeuksien komitean Suomelle esittämien suositusten kanssa. Ehdotuksessa myös sivuutetaan YK:n lapsen oikeuksien komitean vaatimus varmistaa, että lapsia kohdellaan myös kansainvälisen siirtolaisuuden yhteydessä ennen kaikkea lapsina ja etteivät lapsen perustavanlaatuiset oikeudet saa riippua lasten tai heidän vanhempiensa statuksesta.

Ehdotuksessa nostetaan esiin erityisesti tilanteet, joissa perheenkokoaja on yksintullut alaikäinen ja todetaan, että toimeentuloedellytys ei ole aiemminkaan ollut heille tehdyissä päätöksissä olennainen kielteisten päätösten peruste. Näin onkin. Kun yksintulleen, Suomesta suojelua saaneen lapsen huoltajat ja perheenjäsenet hakevat perhesiteen perusteella oleskelulupia, vähintäänkin lapsen etu edellyttää, että toimeentuloedellytyksestä tarvittaessa poiketaan.

Ehdotuksessa viitataan perustuslakivaliokunnan lausuntoon PeVL 27/2016, jonka valiokunta antoi ennen 1.7.2016 voimaan tullut lainmuutosta, jolla toimeentuloedellytys ulotettiin koskemaan myös kansainvälistä suojelua saaneita, vähäisin poikkeuksin. Lausunnoissaan valiokunta totesi, että on tärkeää, ettei poikkeamisen kynnys muodostu tulkintakäytännössä kohtuuttoman korkeaksi. Perheenkokoajana toimivien alaikäisten osalta valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että alaikäisellä perheenkokoajalla on tosiasiallisesti vain vähäinen mahdollisuus täyttää toimeentuloedellytys ja totesi, että ulkomaalaislain 39 §:ään sisältyvää mahdollisuus poiketa toimeentuloedellytyksestä muodostuu erityisen merkittäväksi (PeVL 27/2016 vp). Lapsen etu on säännöksessä mainittu erikseen poikkeamisen perusteena. Valiokunta huomauttaakin lausunnoissaan painokkaasti, että perheenyhdistämistä koskevassa päätöksenteossa on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen määräyksiin sekä otettava huomioon ulkomaalaislain 6 §:n sääntely lapsen edusta.

Poikkeamismahdollisuuden tarkoitus on varmistaa, ettei toimeentuloedellytyksen soveltaminen muodostu kohtuuttomaksi esteeksi perhe-elämälle. Ehdotuksessa viitataan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) oikeuskäytäntöön, jossa tuomioistuin on arvioinut toimeentuloedellytyksen kohtuullisuutta. Ehdotuksessa todetaan tältä osin, että, poikkeamismahdollisuutta ei ole tarkoitettu sovellettavaksi niin, että sen nojalla esimerkiksi kansainvälistä suojelua saavien haavoittuva asema itsessään olisi peruste poiketa edellytyksestä. EIT on oikeuskäytännössään ottanut tähän mennessä kantaa vain tapauksiin, joissa perheenkokoajana on suojelua saava aikuinen.

Ehdotuksessa sivuutetaan tilanteet, joissa Suomessa toisen huoltajansa kanssa asuvan, suojelua saaneen lapsen toinen huoltaja hakee oleskelulupaa. Nykylainsäädäntö turvaa suojelua saaneen lapsen etua ja oikeutta saada myös toinen huoltaja luokseen ja mahdollisuutta viettää perhe-elämää myös tämän kanssa – tilanteessa, jossa perhe-elämää tosiasiallisesti ei voida viettää muualla kuin Suomessa. (Esimerkiksi koska toinen huoltaja on pakolaisena kotimaan ulkopuolella ja itsekin suojelun tarpeessa tai koska toisella huoltajalla on turvapaikka taikka toissijaista suojelua toisessa EU-maassa, kuten Kreikassa.)

Ehdotuksessa todetaan, että lasten lähettämistä Suomeen vastoin heidän tahtoaan, luvan saamiseksi muille perheenjäsenille, tulee ilmiönä kitkeä aiempaa tehokkaammin. Nyt ehdotettu tiukennus ei ole kuitenkaan perusteltu keino kitkeä tätä ilmiötä, ottaen huomioon, että tiukennusta ehdotetaan kohdistettavaksi lapsiin, joille on myönnetty kansainvälistä suojelua Suomessa eli joiden on todettu olevan suojelun tarpeessa. Jos lapsi on lähetetty Suomeen vain luvan saamiseksi muille perheenjäsenille ja selviää, että lapsi voi turvallisesti palata lähtömaahan, ei hänelle myönnettäisi lainkaan kansainvälistä suojelua. Lisäksi, jos tällainen seikka tulisi ilmi perheenyhdistämisprosessin yhteydessä, nykylainsäädäntö sisältää jo perusteen tehdä asiassa kielteisen päätöksen. Tältä osin onkin huomioitava tuore ulkomaalaislain 36 c §:n 1 momentin 4 kohta, jonka mukaan oleskelulupaa perhesiteen perusteella ei myönnetä, jos on perusteltua aihetta epäillä, että alaikäistä lasta on käytetty maahantulon välineenä. Ehdotettu tiukennus on siis mainitun ilmiön kitkemisen kannalta tosiasiallisesti perusteeton – ja tosiasiallisesti ainoastaan omiaan loukkaamaan suojelua saaneen lapsen perusoikeuksia ja etua.

Kun kyseessä on kansainvälistä suojelua saanut lapsi, on lähes aina kyse siitä, että myös hänen perheenjäsenensä ovat suojelun tarpeessa. Perheenyhdistäminen on turvallinen ja laillinen reitti päästä suojelun piiriin, mikä on myös omiaan hillitsemään hallitsematonta maahanmuuttoa.

Ehdotuksen virheellinen lähtökohta on olettama siitä, että kansainvälisen suojelun tarpeessa olevat ihmiset olisivat tietoisia Suomen perheenyhdistämisäädännöstä ja tekisivät valintoja sen perusteella. Pakolaisneuvonnan käytännön työssä näkyy täysin päinvastaisesti, että kansainvälistä suojelua saaneetkaan eivät ole riittävän tietoisia perheenyhdistämiseen liittyvistä prosesseista, edellytyksistä ja aikarajoista. Mikään ei tue esityksen olettamaa, että nyt ehdotetut muutokset tulisivat (olennaisesti tai lainkaan) vaikuttamaan Suomeen saapuvien turvapaikanhakijoiden määrään.

Ehdotuksessa arvioidaan, että lainmuutoksella ”saattaisi olla positiivinen taloudellinen vaikutus sellaisissa tilanteissa, joissa huoltajalle tehtäisiin toimeentuloedellytyksen perusteella kielteinen päätös ja lapsi siirtyisi viettämään perhe-elämää vanhempiensa kanssa johonkin kolmanteen valtioon. Koska ehdotetulla muutoksella tavoitellaan lasten käyttämisen vähentämistä maahantulovälineenä, tavoittella olisi toteutuessaan tältäkin osin myönteistä taloudellista vaikutusta.” Tämä on täysin perusteeton väite ja korostaa sitä, että esitetylle tiukennukselle ei ole mitään tosiasiallisia perusteita. Pakolaisneuvonnan tiedossa ei ole ainoatakaan tällaista tapausta vaan tyypillisesti lapsi jää laitokseen. Se, että lapsi jää ilman perhettään, usein laitokseen, aiheuttaa inhimillisen kärsimyksen lisäksi Suomelle merkittäviä taloudellisia kustannuksia.

Lainmuutosta perustellaan ehdotuksessa ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden määrän kasvulla ja kansainvälistä suojelua saaneiden alaikäisten huoltajien myönteisten perhesidemapäätösten lisääntymisellä – ehdotuksen mukaan nämä seikat puoltavat vuonna 2023 poistetun toimeentuloedellytyksen palauttamista alaikäisille perheenkokoajille. Ensinnäkin, nämä eivät ole hyväksyttäviä syitä tehdä lapsen perusoikeuksia loukkaava ja suojelua saaneiden lasten eriarvoisuutta lisäävä muutos lakiin, joka vasta reilu vuosi sitten (1.2.2023) on tullut voimaan ja turvannut lapsen edun toteutumista Suomessa (LOS-komiteankin suosittamalla tavalla). Toiseksi, perustelu on myös tältä osin harhaanjohtava ja virheellinen sillä tosiasiallisesti hakijamäärät Suomessa ovat edelleen hyvin pieniä.

Millaisia näkemyksiä teillä on asumisaikavaatimuksesta?

Luonnoksessa ehdotetaan, että kansainvälistä suojelua saavien perheenkokoajien perheenyhdistämisessä otettaisiin käyttöön tietyin poikkeuksin vaatimus perheenkokoajan kahden vuoden asumisajasta ennen kuin perheenyhdistäminen olisi mahdollista. Poikkeus koskisi pakolaisaseman saaneiden perheenyhdistämistä, heidän ns. vanhoja perheitään, joihin asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi. Lisäksi asumisaikaa koskevasta vaatimuksesta voitaisiin yksittäisessä tapauksessa poiketa poikkeuksellisen painava syyn tai lapsen edun perusteella.

Luonnoksessa todetaan, että ”Tilanteissa, joissa perheenjäsenen oleskelulupaa haetaan hyvin pian perheenkokoajan oleskeluluvan saamisen jälkeen, perheenkokoajasta ei välttämättä ole vielä tiedossa sellaisia yleisen järjestyksen ja turvallisuuden kannalta merkityksellisiä tietoja, joiden kertyminen yleensä vaatii aikaa” eli tiukennusta perustellaan sillä, että perheenkokoajasta ehditään saada riittävästi tietoja ennen perheen mahdollista saapumista.

Ehdotuksessa ei huomioida millään tavalla tilanteita, joissa suojelua saaneen perheenkokoajan oma turvapaikkaprosessi on hänestä riippumattomista syistä pitkittynyt ja kestänyt vuosia – joiden aikana perheenkokoaja on tosiasiallisesti kotoutunut ja myös joutunut pitkittyneen prosessin vuoksi olemaan jo vuosia erossa perheestään.

Ehdotuksen mukaan kahden vuoden asumisaika alkaisi kuluu ensimmäisen oleskeluluvan myöntämisestä perheenkokoajalle. Perheenyhdistämisdirektiivin 8 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltio voi vaatia, että perheenkokoaja on asunut laillisesti sen alueella tietyn ajan, jonka pituus voi olla enintään kaksi vuotta, ennen kuin perheenyhdistämistä voidaan hakea. Ehdotuksessa on avattu, mitä laillinen oleskelu (laillinen asuminen) komission mukaan tarkoittaa. Komission mukaan laillista oleskelua on aika, jonka perheenkokoaja on oleskellut jäsenvaltion alueella sen kansallisen lainsäädännön mukaisesti heti ensimmäisestä päivästä alkaen. Komission mukaan tämä voi tarkoittaa oleskelua oleskeluluvan tai muun lailliseen oleskeluun oikeuttavan asiakirjan perusteella. Komission mukaan laillisena oleskeluna ei tulisi huomioida laitonta oleskelua kuten oleskelua maasta poistumisen estymisen tai palautuksen lykkääntymisen vuoksi. Komissio myös katsoo, että aika, joka valtiolla kuluu perheenyhdistämishakemuksen käsittelyyn, ei sisälly odotusaikaan.

Luonnoksessa ehdotetaan kuitenkin, että vastaanottokeskuksessa tapahtuvaa oleskelua eli turvapaikkaprosessin aikaista laillista oleskelua ei pidettäisi merkityksellisenä. Tätä perustellaan tavoitteella varmistaa henkilön kotoutuminen, todeten muun muassa, että kotoutuminen ei hakemusmenettelyn aikana ole vielä kovin tehokasta lopputuloksen ollessa avoin. Tämä vaikuttaisi olevan komission ohjeistuksen vastaista. Turvapaikkaprosessin aikana hakijat, jotka asuvat vastaanottokeskuksessa ja monet myös yksityismajoituksessa, kotoutuvat monin eri tavoin myös tuona aikana. Kuten edellä on todettu, turvapaikkaprosessi voi myös hakijasta riippumattomasta syystä kestää vuosia. Turvapaikkaprosessin aikainen kotoutuminen, johon liittyy epävarmuutta päätöksestä, on sekin kotoutumista – yhtä lailla kuin päätöksen saannin jälkeinen kotoutuminen, johon liittyy huoli ulkomailla olevista perheenjäsenistä. Ei ole millään tavalla perusteltua jättää tällaista laillisesti Suomessa vietettyä aikaa huomioimatta asumisaikaa laskettaessa.

Ehdotuksessa jopa väitetään, että ”myös yhdenvertaisuussyt puoltavat sitä, että turvapaikkahakemusten toisistaan poikkeavia käsittelyaikoja ei pidettäisi tässä suhteessa merkityksellisinä.” Ehdotuksessa tuodaan esiin tässä kohtaa pakolaiskiintiössä pakolaisaseman saaneet ja Suomeen saapuvat ja myös perhesidelman yhteydessä pakolaisaseman saaneet ja heidän ulkomailla viettämänsä odotusaika, ja katsotaan, että näin kaikki pakolaisaseman saaneet olisivat yhdenvertaisessa asemassa. Tämä ei kuitenkaan ole perusteltu syy jättää huomioimatta perheenkokoajan Suomessa turvapaikanhakijana tosiasiallisesti viettämää usein pitkäkin aikaa, minä aikana kotoutumista on tapahtunut.

Ehdotuksessa todetaan myös, että ulkomaalaislain mukaan perhesiteen perusteella tehtyä oleskelulupahakemusta koskeva päätös on annettava hakijalle tiedoksi viimeistään yhdeksän kuukauden kuluttua hakemuksen jättämisestä ja näin ollen perheenjäsen voi saada oleskeluluvan nopeimmillaan kohtalaisen pian sen jälkeen, kun perheenkokoajalle on annettu kansainvälistä suojelua. Ehdotuksessa arvioidaan, että perheenkokoajan kotoutumisen näkökulmasta aika on kohtalaisen lyhyt ja että perheenjäsenten kotoutumisen voidaan arvioida olevan sitä tehokkaampaa mitä paremmin perheenkokoaja on ehtinyt kotoutua perheenjäsenten saapuessa. Lisäksi ehdotusta perustellaan tarpeella estää lumeavioliittoja.

Ehdotettu asumisaikavaatimus ei edistä kotoutumista, päinvastoin. Asumisaikavaatimus estää ja vaikeuttaa perheenkokoajan kotoutumista - sitä enemmän, mitä haavoittuvammasta perheestä on kyse. Myös lasten kotoutuminen on sitä joutuisampaa, mitä lyhyempi ero toisesta vanhemmasta on, mitä nuorempina he pääsevät Suomeen ja mitä pidempään he esimerkiksi ehtivät käydä peruskoulua Suomessa. Olisi siis yhteiskunnankin edun mukaista jouduttaa heidän maahan pääsyään.

Perheenyhdistämisprosessin lähtökohtaisesti 9 kuukauden keston osalta ehdotuksessa ei ole huomioitu sitä, että perheenyhdistämisprosessi tosiasiasa kestää tuota kauemmin, koska 9 kuukautta alkaa kulua vasta siitä, kun hakija tunnistautuu Suomen edustustossa. Tunnistautumisaikaa voi joutua odottamaan hyvinkin kauan – jopa noin vuoden ajan (esim. Nairobiin edustusto).

Ehdotusta perustellaan myös tarpeella ehkäistä lumeavioliittoja. Tältä osin on huomioitava, että käytännössä lumeavioliittoepäilyt ovat yleensä koskeneet Suomen kansalaisen puolison hakemuksia, eivät kansainvälistä suojelua saaneita, joita esitetty asumisaikavaatimus koskisi. Pakolaisneuvonta on nähnyt tämän käytännön työn kautta. Myös Ihmisoikeuskeskuksen selvityksessä maahantulosäännösten kiertämistä koskevasta oikeuskäytännöstä (2023) ilmenee, että valtaosa lumeavioliittoepäilyistä koski Suomen kansalaisten puolisojen hakemuksia.

Ehdotuksen mukaan toissijaista suojelua saaneiden henkilöiden perheenjäsenille myönnettiin ensimmäisiä oleskelulupia vuosien 2021-2023 aikana yhteensä 191, joista yli puolet (109) myönnettiin oleskeluluvan toissijaista suojelua saaneiden perheenkokoajien lapsille. Näin ollen, ehdotettu tiukennus ainoastaan viivyyttää tyypillisesti myös suojelun tarpeessa olevien perheenjäsenten, joista suurin osa on lapsia, pääsyä Suomeen ja kaikkien asianosaisten kotoutumista.

Asumisaikaedellytystä ei tulisi lainkaan soveltaa ainakaan alaikäiseen perheenkokoajaan.

YLEISTÄ ESITYSLUONNOKSESTA

Pakolaisneuvonta katsoo, että ehdotetut asumisaikaa ja toimeentuloedellytystä koskevat tiukennukset asettavat kansainvälistä suojelua saaneet perheenkokoajat (ja heidän perheensä) eriarvoiseen asemaan perusteetta ja ilman riittävää taikka hyväksyttävää syytä. Ehdotus ei huomioi sitä, että raja turvapaikan saamisen ja toissijaisen suojelun saamisen välillä on usein häilyvä. Ehdotus lisää väistämättä ns. statusvalitusten (valitus toissijaisen suojelun päätöksestä) määrää hallinto-oikeuksiin ja korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Lisäksi sekä turvapaikan saaneet että toissijaista suojelua saaneet ovat tosiasiallisesti jatkuvaluontoisesti ja pysyvästi Suomessa. (Tähän saakka toissijaisen suojelun tarpeen perusteella myönnettyt oleskeluluvat ovat jatkuneet, koska lähtömaiden turvallisuustilanteissa ei ole tapahtunut olennaista muutosta parempaan.)

Ehdotus loukkaa EIS 8 artiklassa turvattua perhe-elämän suojaa ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa turvattuja lapsen perustavanlaatuisia perus- ja ihmisoikeuksia (oikeus olla vanhempiensa hoidettavana (7 art.), ettei lasta eroteta vanhemmistaan ellei se ole lapsen edun mukaista (9 art) ja edellytys, että perheenyhdistämishakemus tulee käsitellä myönteisesti, humanisti ja kiireellisesti (10 art).

Millaisia näkemyksiä teillä on alaikäisyyden määritelmästä?

Luonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi lapsen alaikäisyyden määrittämistä

perheenyhdistämisessä EUTI:n 1.8.2022 asiassa XC (C-279/20) antaman tuomion johdosta.
Tuomiossa EUTI

puuttui siihen, että hakijana olevan lapsen oikeusturva ja yhdenvertaisuus edellyttävät, että hakijana olevan lapsen alaikäisyys määritetään sen hetken mukaan, jolloin lapsen turvapaikan saanut huoltaja on hakenut turvapaikkaa. Ehdotuksen mukaan lakiin lisättäisiin uusi 38 § 3 momentti, jonka mukaan oleskeluluvan myöntäminen turvapaikan saaneen lapselle edellyttää, että lapsi on ollut alaikäinen sinä päivänä, jolloin perheenkokoaja jätti hakemuksen, jolla hänelle annettiin turvapaikka. Kyseinen muutos on käytännössä ”pakollinen” ja ainoastaan saattaa lainsäädännön vastaamaan vakiintunutta oikeuskäytäntöä. Maahanmuuttovirasto ja tuomioistuimet ovat noudattaneet EUTI:n linjausta jo tuomion antamisesta lähtien.

Valitettavasti luonnoksessa ehdotetaan lisäksi muutettavaksi nykyistä UlkL 38 § 2 momenttia, jonka mukaan oleskeluluvan myöntäminen kansainvälistä suojelua saaneen ilman huoltajaa tulleen alaikäisen perheenkokoajan perheenjäsenelle edellyttää, että perheenkokoaja on ollut alaikäinen sinä päivänä, jolloin hän jätti kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksensa. Säännös on koskenut sekä turvapaikan että toissijaista suojelua saaneita alaikäisiä.

Luonnoksessa ehdotetaan säännöstä muutettavaksi ”unionin tuomioistuimen ratkaisun mukaisesti” niin, että se koskisi ainoastaan turvapaikan saaneita ilman huoltajaa tulleita alaikäisiä. EUTI:n päätös C-279/20 koski tosiaan pakolaisaseman saanutta perheenkokoajaa, muttei tarkoita sitä, että siinä esitetyt näkemykset lasten oikeusturvasta taikka yhdenvertaisuudesta koskisivat vain pakolaisaseman saaneiden lapsia.

Ehdotettu muutos Ulk 38 § 2 momenttiin asettaa lapset eriarvoiseen asemaan ja vähentää ennakoitavuutta, koska hakijana tai perheenkokoajana olevan muun kuin pakolaisaseman saaneen lapsen alaikäisyys ja oleskeluluvan saaminen olisi jatkossa riippuvainen siitä, kuinka nopeasti viranomaiset ratkaisee hakemuksen. Se, kuinka nopeasti perheenkokoajan turvapaikkahakemus (tai oleskelulupahakemus) ratkaistaan ja hakijat pääsevät perhesideperusteista oleskelulupaa hakemaan, vaihtelee tapauskohtaisesti. Turvapaikkahakemuksen käsittelyaika voi pidentyä myös vähäisestä ja hakijasta riippumattomasta syystä.

Luonnoksessa ei esitetä mitään perustetta (esim. nykyisen lain haittavaikutuksia), miksi tämä lapsen edun paremmin turvaava eli EU:n perusoikeuskirjan, Suomen perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden mukainen säädös muutetaan.

Millaisia näkemyksiä teillä on siitä, että kansantervedellinen syy ei enää jatkossa olisi perhesideperustaisen oleskeluluvan epäämisperuste?

-

Tähän voitte kirjoittaa muita näkemyksiänne ehdotettuja muutoksia ja niiden vaikutuksia koskien.

-

Laari Hanna
Pakolaisneuvonta ry